

VÝROSTOVÁ, E., HRABOVSKÁ, Z., DOUŠA, M.

Financovanie rozvoja regiónov a miest z fondov Európskej únie na Slovensku. [European Union funding for regional and urban development in Slovakia]. 1.vydanie, Praha: Leges, 2023, Edice Teoretik, 178 s. ISBN 978-80-7502-721-4.

Už samotný titul tejto kolektívnej vedeckej monografie dostatočne vypovedá o aktuálnosti jej obsahu: táto téma je takmer nepretržite obsahom politického diskurzu, ktorému však u nás príliš často chýba skutočný odborný obsah. Grant VEGA 1/0837/21 „Priestorové a časové aspekty politiky súdržnosti EÚ: skúsenosti a perspektívy“ umožnil kolektívu autoriek a autorov z Fakulty verejnej správy Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (ťažiskovo z jej Katedry ekonomiky a riadenia verejnej správy) venovať pozornosť aj takto veľmi potrebnému výstupu. Jeho vydanie v renomovanom zahraničnom vydavateľstve nasvedčuje, že poučenie je pre slovenských čitateľov veľké, pretože v kontexte výskumnej úlohy boli riešené aj také otázky, ako napr. či plní politika súdržnosti EÚ a či napríklad zodpovedá priestorová alokácia fondov EÚ cieľu znižovania disparít a pod.

Dve autorky a jeden autor sa podelili o tri síce rozsahom rozdielne, ale obsahovo vzájomne sa dopĺňajúce kapitoly.

Eva Výrostová, ako vedúca riešiteľského tímu výskumnej úlohy, v úvodnej kapitole „Význam zdrojov EÚ pri financovaní rozvoja regiónov a miest Slovenska“ nielen teoreticky rámcuje celú publikáciu, ale aj faktograficky sumarizuje prehľad rôznych európskych zdrojov, dostupných pre financovanie projektov obcí a regiónov, vrátane rozdielov, ktoré charakterizovali tieto možnosti v rokoch 2014 – 2020, 2021 – 2027, vrátane zmien v období pandémie COVID-19 a ďalších kríz. Štúdia preukázala, že v programovom období 2014 – 2020 na Slovensku nedošlo k zníženiu disparít v tom zmysle, že by menej rozvinuté regióny dobíhali tie viac rozvinuté, ale dôvody treba hľadať najmä v nastavení systému implementácie v rámci SR, a nie v nastavení politiky súdržnosti na úrovni EÚ. Situácia sa opakuje aj v súčasnom programovom období. Hoci objem prostriedkov je vyšší, nedostatky v implementácii pokračujú. Pomalé čerpanie spôsobuje, že pozornosť sa namiesto účinnosti dosahovania cieľov sústreďuje na mieru čerpania. Rovnako zmeny v alokácii prostriedkov na politiku súdržnosti v súvislosti s riešením dopadov pandémie COVID-19 a ďalších kríz neprispeli k napĺňaniu základného cieľa politiky súdržnosti.

Zuzana Hrabovská sa v druhej kapitole „Regionálna konkurencieschopnosť krajov SR“ venovala špeciálne tejto problematike z hľadiska čerpania fondov pre regionálne projekty v kontexte zvyšovania konkurencieschopnosti regiónov. Hodnotiac obdobie rokov 2014 – 2020 konštatuje, že predpoklad o pozitívnom vplyve európskych štrukturálnych a investičných fondov na rozvoj regiónov, a teda aj na rozvoj regionálnej konkurencieschopnosti bol potvrdený iba v Žilinskom kraji a predpoklad, že tieto fondy prispievajú k rozvoju regiónov a k rozvoju regionálnej konkurencie-schopnosti, sa nepotvrdil.

Milan Douša v tretej kapitole „Udržateľný mestský rozvoj a spôsob financovania mestských projektov“ hodnotí využívanie fondov politiky súdržnosti mestami na Slovensku, popisuje trendy a výzvy pre mestá a identifikuje možnosti financovania udržateľných mestských projektov v období 2021 – 2027. Trvalú udržateľnosť tu spája s takými konceptami, ako sú zelené mestá, inteligentné (SMART) mestá, odolné a inkluzívne mestá a pod.

Monografia v závere priamo identifikuje hlavné problémy a navrhuje opatrenia pre ich riešenie v oblastiach:

- programovania, kde Slovensko opakovane zlyháva pri včasnej príprave nového programového obdobia a oneskorené spustenie implementácie vedie k pomalšiemu čerpaniu, riziku prepadnutia nevyčerpaných prostriedkov, riziku vyššej chybovosti a následných finančných korekcií a v konečnom dôsledku nedosiahnutia požadovaných výsledkov;
- priorít a výkonnosti, kde okrem iného chýba dlhodobá stratégia rozvoja Slovenska do r. 2050;
- systému implementácie a kontroly, kde by sa žiadalo okrem iného zjednodušené vykazovanie výdavkov, zjednodušenie dokumentácie, jasné nastavenie procesov, širšia elektronizácia, zníženie fluktuácie a zvýšenie odbornosti ľudských zdrojov, lepšia komunikácia a lepšia dostupnosť informácií na jednom portáli;
- verejného obstarávania, týkajúca sa najmä jeho dĺžky a manipulovania, resp. kolúzie v procese verejného obstarávania (bid rigging);
- nezrovnalosti a korupcie, pričom nezrovnalosť, teda porušenie práva EÚ alebo práva vnútroštátneho, sa cez korekcie následne vážne negatívne premieta aj do štátneho rozpočtu SR, a korupcia ako dnes už povestný neduh verejnej správy v SR sa masívne prejavuje aj pri využívaní fondov Európskej únie na Slovensku.

Žiaľ, monografia sa nezamerala na problematiku využívania fondov Európskej únie na projekty, predkladané obcami (a teda nielen mestami), kde by mohla viesť k ešte menej priaznivým záverom – zrejme by si takáto výskumná úloha vyžadovala ešte väčšiu kapacitu. Publikácia však aj tak vyznieva vo svojom celku a aj v jednotlivých kapitolách veľmi kriticky

voči prístupom v praxi využívania fondov Európskej únie na financovanie rozvoja regiónov a miest. Podstatné pritom je, že táto kritika je seriózne vedecky podložená, vychádza nielen z teoreticky fundovaných základov, ale najmä z exaktnej analýzy empirických, najmä oficiálnych štatistických dát a nepodlieha ideologickým, či politickým vplyvom. Na druhej strane však jej hlavné vyznenie, smerujúce k nízkej kvalite implementačných procedúr, vytvorených slovenskými politickými elitami, si zasluhuje zásadnú pozornosť, aby sa z fondov EÚ na Slovensku nestával len inštrument politického presadzovania záujmov, ale aby tieto fondy už konečne slúžili svojmu hlavnému cieľu, nielen z hľadiska vyrovnávania regionálnych rozdielov v rámci EÚ, ale aj z hľadiska reálneho posilňovania konkurencieschopnosti regiónov a rozvoja miest a obcí Slovenska.

Stanislav Konečný^{1*}

<https://doi.org/10.24040/eas.2024.25.1.149-151>

¹ Doc. PhD. Ing. Stanislav Konečný, PhD., MPA, Katedra verejnej politiky a teórie verejnej správy, Fakulta verejnej správy UPJŠ v Košiciach, Popradská 66, 040 11 Košice. stanislav.konecny@upjs.sk

* This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).